

Els governs locals haurien de fomentar el coneixement mutu entre els diferents pobles d'Europa

A contrapropont

Cal articular una solidaritat activa amb el poble kosovar a tots els nivells: la dels governs i la de la ciutadania.

L'estiu de 1975, aviat farà 24 anys, vaig tenir ocasió de visitar Iugoslàvia. Aquests dies, amb les imatges terribles dels kosovars fugint dels radicals serbis i l'impacte de les bombes atlantistes sobre Belgrad, he tornat a recordar el seu nucli antic i l'encant de ciutats com Zagreb i Dubrovnik, i sobretot la gent jove que vaig conèixer, noies i nois serbis, croats, montenegrins, i eslovens.

La política de neteja ètnica a Kosovo ha portat una onada massiva de persones desplaçades cap a Montenegro i Albània.

Domènec Martínez
Sociòleg

D'aquest viatge, tres coses em van cridar l'atenció aleshores. Per una banda, un manifest orgull de la gent per formar part d'un estat sobirà, amb capacitat d'influència en aquell món bipolar, dominat per les superpotències. Iugoslàvia jugava, juntament amb l'Índia i Egipte, un paper molt important en el Moviment de Països No Alineats. Igualment els agrada-va recordar que van ser ells sols els que van alliberar el país dels nazis durant la II Guerra Mundial, no amb la intervenció de les tropes soviètiques o les tropes aliades com va succeir a molts altres països d'Europa. Aquest aspecte resultava fonamental per entendre la seva personalitat per entendre la seva independència i fins i tot de bel·ligerància davant les posicions hegemò-

nistes de l'URSS respecte als països socialistes. En segon lloc, l'esforç per fer entendre l'originalitat d'un procés institucional que volia fer compatible (com s'ha vist més tard més sobre el paper que sobre la realitat) l'existència de la República Federal de Iugoslàvia i el reconeixement de totes les repúbliques i nacionalitats, expressat amb el càracter col·lectiu i la rotació de càrrecs tant al govern com a les organitzacions polítiques i socials. Finalment la vocació per fer possible l'anomenat "socialisme autogestionari".

Una visió massa simplista d'un socialisme no burocratitzat, però enormement atractiu per la gent d'esquerres de l'Europa capitalista.

En aquella època, i em temo que també ara, era molt insuficient la informació (no propiament gandística i despassionada) de l'accidentat procés de formació política, històrica i cultural que va permetre el 1918, després de la destrucció de l'imperi de

Constantinoble, en la I Guerra Mundial, la constitució d'un estat iugoslau que agrupés serbis, croats i eslovens.

Cal, per tant, fer una mica de memòria dels darrers seixanta anys. Josip Broz Tito va dirigir la resistència contra l'ocupació alemanya. Tito, i amb ell el partit comunista, organitzà un moviment de partisans, en el qual comprometé tota la població, això vol dir multètic, i afegí a la lluita contra l'invasor els inicis d'una revolució social. Una vegada derrotat l'exèrcit agressor, sense intervenció de les tropes soviètiques ni aliades, l'any 1945, fou proclamada la Rep. Federal Popular de Iugoslàvia. L'any 1953 es reforçava el caràcter federal, institucionalitzant la presència de les nacionalitats en una Cambra de les Nacionalitats, constituïda per sis repúbliques socialistes federades (Bòsnia-Herzegovina, Croàcia, Macedònia, Montenegro, Sèrbia i Eslovènia) i dues províncies autònomes (Kosovo i

Voidovina). La Presidència de l'estat era un organisme col·lectiu integrat per vuit membres (un per cada república o província autònoma) per tal que, amb la desaparició de Tito (que ostentava la presidència honorífica fins a la seva mort), fos exercida d'una forma rotativa per cada un dels vuit membres.

Jasenovac, Sarajevo, Srebrenica...

Durant aquell viatge vaig tenir ocasió, per primera vegada, de visitar un camp d'extermini nazi. Es deia, es diu? Jasenovac. Es troba a poc més de 100 quilòmetres al sud-est de Zagreb. En aquest camp d'extermini, els ustashi d'Ante Pavelic (el govern titella dels nazis croates imposat per Hitler), van exterminar centenars de milers de persones a partir de 1941 (700.000 segons les fonts sèrbies, la meitat segons les fonts croates). Els guies del camp em van explicar que com a Jasenovac no hi havia sistema d'extermini massiu, assassinaven la gent a cops de destrai, a ganivetades i a cops de garrot.

Tito -i cal recordar que ell era croata- volia preservar aquest símbol de la barbàrie com una memòria viva, un mai més! que servís d'exemple i adoctrinament de les noves generacions. Quan jo el vaig veure hi havia una gran flor de formigó, de trenta metres d'alçada, amb els pétals oberts, un símbol de vida i esperança -em deien els interlocutors- presidint un entorn natural precós, on uns grans munts compostos per centenars d'imatges fotogràfiques donaven fe de l'holocaust. Periodistes internacionals informaren el 1995, en complir-se el 50è aniversari de la victòria aliada sobre els nazis, que aquest camp d'extermini, situat a Croàcia, es volia esborrar del mapa de la memòria col·lectiva (De fet, qui n'ha sentit parlar al nostre entorn eurocentrista, que va existir aquest camp d'extermini a l'altre costat de l'Adriàtic?). Franco Tuđman, un antic general comunista, ara president de Croàcia i instigador del nacionalisme croata més radical, vol esborrar de la capital, Zagreb, qualsevol signe de resistència i de les víctimes del feixisme. S'està reescriuint una altra història.

Una expressió més que

molts símbols s'han capgirat (i moltes esperances, d'un futur i una convivència multicultural en pau) han estat terriblement violentats. En el camp serbi, Milosevic, també un excomuniste convertit en ultranacionalista, encarna ara els valors de la intolerància i el totalitarisme, és a dir del feixisme. Els genocidis a Bòsnia, principalment de les milícies sèrbies, formen part de la geografia dels horrors de la humanitat: Vukovar, Subrovnik, Sarajevo, Srebrenica..., però també les fosses comunes dels radicals croates i musulmans. Tots ells han posat en evidència la dimensió i tragèdia d'aquest gran fracàs col·lectiu. En els darrers 10 anys més de dos milions d'antics iugoslavs han estat expulsats de les seves cases per altres iugoslavs. I més de 250.000 persones han estat víctimes de violacions i assassinats.

La vergonya i la repugnància de l'acció criminal de l'exèrcit i les forces paramilitars sèrbies a Kosovo, no ens ha de fer perdre, però, la memòria, i encobrir les nostres responsabilitats com a europeus.

La caiguda del mur de Berlín al 1989 feia necessària la preservació d'un estat multètic (i les seves fronteres) que conjurés el perill de trencadissa als països de l'antiga Iugoslàvia. En aquest sentit es va pronunciar la Comunitat Europea, l'any 1991. Però pocs dies més tard, Alemanya i el Vaticà reconeixien a Eslovènia i Croàcia (les zones més desenvolupades) com a Estats independents. França reaccionà reconeixent Sèrbia (per debilitar la zona d'influència alemanya). Bòsnia, Kosovo, Macedònia i Montenegro restaren abandonades i a expenses dels nous senyors de les guerres identitàries i nacionalismes excloents, que des de fa vuit anys convulsionen els territoris de l'antiga Iugoslàvia.

La intervenció militar de l'OTAN i els bombardejos d'instal·lacions militars, ciutats i poblacions sèrbies poden al·limentar aquesta dinàmica perversa de Milosevic: la instrumentalització d'un sentiment nacionalista proserbi, on cobren nou protagonisme personatges i criminals de guerra (i multimilionaris) com Arkan, que simbolitzen el terror dels chetniks (els radicals serbis), deixant fora de joc els sectors de la població més moderats. Sota la